

28

I/2020

МУЗИКОЛОГИЈА
USICOLOGY

Руско-српске
културне везе
у огледалу
музике

Russian-Serbian
Cultural Relations
Reflected
in Music

Гост уредник ВЕСНА САРА ПЕНО
Guest Editor VESNA SARA PENO

Часопис МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ
Journal of THE INSTITUTE OF MUSICOLOGY SASA

МУЗИКОЛОГИЈА
Часопис Музиколошког института САНУ
MUSICOLOGY
Journal of the Institute of Musicology SASA

~
28 (I/2020)
~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF
Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD
Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /
Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT
Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL
Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд (Кардиф) /
Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (London), Denis Collins (Queensland), Svanibor Pettan
(Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela Š. Beard (Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetic, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

ISSN 1450-9814
eISSN 2406-0976
UDK 78(05)

БЕОГРАД 2020.
BELGRADE 2020

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не носе одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови тачни су у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Марија Голубовић, Милош Браловић, Александар Васић / Ivana Medić, Marija Golubović, Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Мирјана Нешић, Александар Васић / Mirjana Nešić, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић / Miloš Bralović

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Студио Omnibooks, Београд / Studio Omnibooks, Belgrade

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексиран на <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> и у међународној бази ProQuest. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> and in the international database ProQuest.

Издавање ове публикације подржало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије /

The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD

11–14

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
РУСКО-СРПСКЕ КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ У ОГЛЕДАЛУ
МУЗИКЕ / RUSSIAN-SERBIAN CULTURAL RELATIONS
REFLECTED IN MUSIC

Госћи уредник **ВЕСНА САРА ПЕНО** / Guest Editor **VESNA SARA PENO**

Vesna Sara Peno

HOW MUCH WE DO (NOT) KNOW ABOUT RUSSIAN-SERBIAN
CHANTING CONNECTIONS

Vesna Sara Peno

КОЛИКО (НЕ) ЗНАМО О РУСКО-СРПСКИМ ПОЈАЧКИМ ВЕЗАМА
17–32

Tatjana Subotin-Golubović

A RUSSIAN TRIODON STICHERARION FROM THE LATE 12TH CENTURY
– MS HILANDAR 307

Татјана Субојин-Голубовић

РУСКИ ТРИОДНИ СТИХИРАР С КРАЈА XII ВЕКА

– РУКОПИС ХИЛАНДАР 307

33–46

Natal'ia Viktorovna Mosiagina

CHANTS IN HONOUR OF THE GREAT MARTYR PRINCE LAZAR OF SERBIA
IN THE OLD RUSSIAN NOTATED MANUSCRIPTS

Наталья Викторовна Мосягина

ПЕСНОПЕНИЯ В ЧЕСТЬ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА КНЯЗЯ ЛАЗАРЯ СЕРЬСКОГО В
ДРЕВНЕРУССКИХ НОТИРОВАННЫХ РУКОПИСЯХ

47–60

Natal'ia Vasil'evna Ramazanova

SERVICES TO RUSSIAN AND SERBIAN SAINTS IN THE CONTEXT OF THE
ANNUAL CIRCLE OF CHURCH SINGING OF THE 16TH–17TH CENTURIES

Наталья Васильевна Рамазанова

СЛУЖБЫ РУССКИМ И СЕРБСКИМ СВЯТЫМ В КОНТЕКСТЕ ГОДОВОГО
КРУГА ЦЕРКОВНОГО ПЕНИЯ XVI–XVII ВЕКОВ

61–77

Vladimir Simić

POLITICS, ORTHODOXY AND ARTS: SERBIAN-RUSSIAN CULTURAL
RELATIONS IN THE 18TH CENTURY

Владимир Симић

ПОЛИТИКА, ПРАВОСЛАВЉЕ И УМЕТНОСТ: СРПСКО-РУСКЕ КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ
У XVIII ВЕКУ

79–98

Jelena Mežinski Milovanović

A CONTRIBUTION TO RESEARCHING RUSSIAN-SERBIAN CONNECTIONS
IN SACRAL AND COURT PAINTING AND ARCHITECTURE THROUGH THE
OPERA OF RUSSIAN EMIGRANTS IN SERBIA BETWEEN THE WORLD WARS:

EXAMPLES OF ADOPTING RUSSIAN MODELS

Јелена Межински Миловановић

ПРИЛОГ ИСТРАЖИВАЊУ РУСКО-СРПСКИХ ВЕЗА У ЦРКВЕНОМ И
ДВОРСКОМ СЛИКАРСТВУ И ГРАДИТЕЉСТВУ КРОЗ ОПУСЕ РУСКИХ
ЕМИГРАНАТА У СРБИЈИ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА: ПРИМЕРИ
ПРЕУЗИМАЊА РУСКИХ МОДЕЛА

99–124

Marija Golubović

„A RUSSIAN CHOIR THAT RUSSIA HAD NEVER HEARD BEFORE“:
THE DON COSSAK CHOIR SERGE JAROFF ON THE CONCERT STAGE IN THE
INTERWAR BELGRADE

Марија Голубовић

„РУСКИ ХОР КОЈИ РУСИЈА НИЈЕ ЧУЛА“:

ХОР ДОНСКИХ КОЗАКА СЕРГЕЈА ЖАРОВА НА КОНЦЕРТНОЈ СЦЕНИ
МЕЂУРАТНОГ БЕОГРАДА

125–145

VARIA

Žarko Cvejić

WILLIAM BYRD AND THE LIMITS OF FORMAL MUSIC ANALYSIS

Жарко Цвејић

ВИЛИЈАМ БЕРД И ГРАНИЦЕ ФОРМАЛНЕ МУЗИЧКЕ АНАЛИЗЕ

149–158

Senka Belić

ON THE CONNECTION OF MUSICAL RHETORICAL STRATEGIES AND
MARIAN TOPIC/TOPOS IN RENAISSANCE MOTETS

Сенка Белић

О ВЕЗИ МУЗИЧКО РЕТОРИЧКИХ СТРАТЕГИЈА И МАРИЈАНСКОГ ТОПОСА У
РЕНЕСАНСНИМ МОТЕТИМА

159–171

Ewa Schreiber

„TOTE ABER LEBEN LÄNGER“.

THE SECOND VIENNESE SCHOOL AND ITS PLACE IN THE REFLECTIONS OF
SELECTED COMPOSERS FROM THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY
(HARVEY, LIGETI, LUTOSŁAWSKI, LACHENMANN)

Ева Шрајбер

„TOTE ABER LEBEN LÄNGER“.

ДРУГА БЕЧКА ШКОЛА И ЊЕНО МЕСТО У ПРОМИШЉАЊИМА ОДАБРАНИХ
КОМПОЗИТОРА ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА (ХАРВИ, ЛИГЕТИ,
ЛУТОСЛАВСКИ, ЛАХЕНМАН)

173–204

Dragan Latinčić

CENTRAL ROTATION OF REGULAR (AND IRREGULAR) MUSICAL POLIGONS

Драган Лајинчић

ЦЕНТРАЛНА РОТАЦИЈА ПРАВИЛНИХ (И НЕПРАВИЛНИХ) МУЗИЧКИХ
ПОЛИГОНА

205–234

Maja Radivojević

VLACH VOCAL TRADITIONAL MUSIC FROM THE REGION OF HOMOLJE IN
THE LEGACY OF OLIVERA MLADENOVIĆ

Маја Рагивојевић

ТРАДИЦИОНАЛНА ВОКАЛНА МУЗИКА ВЛАХА У ХОМОЉУ У
ЗАОСТАВШТИНИ ОЛИВЕРЕ МЛАДЕНОВИЋ
235–256

**НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА
/ SCIENTIFIC REVIEWS AND POLEMICS**

Соња Цвејковић

ИВАНА ВЕСИЋ, ВЕСНА ПЕНО, ИЗМЕЂУ УМЕТНОСТИ И ЖИВОТА.
О ДЕЛАТНОСТИ УДРУЖЕЊА МУЗИЧАРА У КРАЉЕВИНИ СХС/
ЈУГОСЛАВИЈИ. БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2017.
ISBN: 978-86-80639-35-2
259–261

Весна Сара Пено

ИВАНА ВЕСИЋ, КОНСТРУИСАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У
ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА, БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ
ИНСТИТУТ САНУ, 2018.
ISBN 978-86-80639-36-9
263–269

Мирјана Закић

ДАНКА ЛАЈИЋ МИХАЈЛОВИЋ И ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ (УР.), КОСОВО И
МЕТОХИЈА: МУЗИЧКА СЛИКА МУЛТИКУЛТУРАЛНОСТИ 50-ИХ И 60-ИХ
ГОДИНА XX ВЕКА, БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2018. /
DANKA LAJIĆ MIHAJLOVIĆ AND JELENA JOVANOVIĆ (EDS.), KOSOVO AND
METONIJA: A MUSICAL IMAGE OF MULTICULTURALISM IN THE 1950S AND
1960S, BELGRADE, INSTITUTE OF MUSICOLOGY SASA, 2018.
ISBN 978-86-80639-47-5
271–275

Сања Ранковић

МАРИЈА ДУМНИЋ ВИЛОТИЈЕВИЋ, ЗВУЦИ НОСТАЛГИЈЕ: ИСТОРИЈА
СТАРОГРАДСКЕ МУЗИКЕ У СРБИЈИ, БЕОГРАД, ЧИГОЈА ШТАМПА,
МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.
ISBN 978-86-531-0502-0
277–280

Ivan Moody

POLINA TAMBAKAKI, PANOS VLAGOPOULOS, KATERINA LEVIDOU
AND RODERICK BEATON (EDS.), MUSIC, LANGUAGE AND IDENTITY IN
GREECE. DEFINING A NATIONAL ART MUSIC IN THE NINETEENTH AND
TWENTIETH CENTURIES, LONDON AND NEW YORK, ROUTLEDGE, 2020,
ISBN 978-1-138-28002-1
281–283

IN MEMORIAM

Бојана Радовановић

БЕСНА МИКИЋ (БЕОГРАД, 30. МАЈ 1967 – БЕОГРАД, 30. ОКТОБАР 2019)
287–290

ИВАНА ВЕСИЋ

КОНСТРУИСАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Београд: Музиколошки институт САНУ, 2018.
ISBN 978-86-80639-36-9

У позамашном списку издања Музиколошког института САНУ, која су последњих година обогатила музиколошку и етномузиколошку литературу у нас, важно место заузима опсежна, интердисциплинарна и, надам се, оригинална научна студија др Иване Весић, научног сарадника поменутог института. Вишегодишње проучавање развоја музичког стваралаштва, извођаштва, образовања, научно-публицистичког и мелографског рада у међуратној Југославији, које је започела још током завршних година студија на Катедри за музикологију Факултета музичке уметности, а наставила у време рада на докторској дисертацији у Одељењу за социологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, др Ивана Весић је у својој последњој књизи зналачки заокружила, понудивши нову визуру српске и југословенске културне историје, развоја, тачније, процеса конструисања српске и југословенске музичке традиције.

Ауторка је већ на првим страницама свог рукописа наговестила да се иза непретенциозног, па чак и недовољно упечатљивог наслова књиге и, исто тако, „неатрактивних“ наслова поглавља, који би унапред привукли пажњу читаоца, крије густо ткање вешто укрштених и мало познатих података, темељно анализираних и протумачених. Структуру књиге, укључујући уводна и завршна разматрања, чини шест, по обиму успешно избалансираних целина (стр. 9–306). Импозантан списак коришћених извора: грађа похрањена у различитим архивским фондовима и заоставштинама, затим дневна штампа и периодика, с издвојеним музичким часописима, публикована мемоарска литература и преписке, напослетку, научне монографије, зборници и чланци (стр. 307–339), у целини гледано, сведочи о потреби писца да се одговорно и минуциозно посвети свим темама које су се наметнуле на путу ка постављеном истраживачком циљу. Прегледности података доприносе и два прилога; у првом су хронолошки пописани сви важнији концерти југословенске музике и музички фестивали који су у периоду од 1919. до 1941. године приређени на тлу Краљевине СХС/Југославије (стр. 340–350), док су у другом, према својим идеолошким уверењима и деловањима унутар различитих идеолошких фракција, груписани музичари и музички стручњаци и понуђене су њихове, новим чињеницама обogaћене и ревидираним подацима прочишћене биографије (стр. 351–364).

Добро упозната с вишеслојним историјским, књижевноисторијским и уметничкоисторијским токовима карактеристичним за вишенационалну југословенску заједницу у периоду између два светска рата, др Ивана Весић је била у позицији да у сагледавању, за област којом се бави, централне – музичке сфере у склопу

јавног, културног и уметничког, али и шире схваћеног друштвеног и политичког поља, примени полиперспективу. Такав приступ, који је теоријски фундирала и практично спровела у *Уводу* и поглављу под називом *Јавно поље у Краљевини СХС/Југославији: ошшије каракѿерисѿишке*, подразумевао је дефинисање процеса конструкције српске музичке традиције из више различитих углова и с неколико различитих, премда међусобно повезаних тематских платформи. Иницијална теза, која се конзистентно развија кроз читаву књигу, гласи да је како у профилисању српске, односно југословенске културе, тако и у постављању смерница у обликовању српске/југословенске музичке традиције, кључну улогу имала најистакнутија, за државни систем идеолошки најподобнија интелектуална елита. Постављајући као својеврсну кључну реч у свом излагању „друштвену моћ“, др Ивана Весић је већ на уводним страницама читаоцу наметнула сопствену упитаност, с којом се и раније отискивала у истраживачке подухвате: у којој мери и на који начин политичке идеологије прожимају различите области културе; који друштвени механизми омогућавају уплив политичке сфере у културну и уметничку сферу; како се одређени наративи о националној историји, култури и музичкој традицији намећу као доминантни?

У циљу детектовања кључних особености јавног поља и с њим у садејству произашлих манифестација националне културе на српском/југословенском простору, ауторка је, упркос увиду у бројне историјске, социолошке и антрополошке студије, за главни ослонац одабрала теоријске поставке о национализму Бенедикта Андерсона (Benedict Anderson), Ерика Хобсбома (Eric Hobsbawm) и Теренса Рејнѿера (Terence Ranger). Модалитете укључивања поља музике у процес конструкције српске и југословенске нације и културе дефинисала је на основу теорије поља социолога Пјера Бурдијеа (Pierre Bourdieu) и концепта вишеструких јавности Крејга Калхуна (Craig Calhoun).

Вешто спајајући поменуте социолошке визуре, она је поставила теоријску базу (стр. 42–49), с које је у наставку пратила, али не и подредила, бројним изворима документоване интеракције појединаца и група утицајних представника политичке, академско-научне, књижевноуметничке, културно-просветне, па и струковно-синдикалне јавности. С исте платформе је извела и научно утемељену експликацију уверења српске интелектуалне и уметничке елите према новопротектованим вредностима југословенског друштва, и приказала идеале ка којима је поменута елита усмерила стваралачки потенцијал и јавно делање. Када је конкретно реч о музици, др Ивана Весић је недвосмислено показала да је спровођење пројекта конструкције српске музичке традиције, започетог током друге половине XIX столећа, настављено и у међуратном раздобљу.

Идеолошке дистинкције у српској/југословенској јавној сфери најпре су представљене на уопштеном плану у поглављу *Фракцијске ѿдеге у јавном пољу* (стр. 77–105). Као индикатори у разграничењу појединачних фракција послужили су следећи параметри: а) поимање југословенског и појединачних националних идентитета унутар југословенског б) перцепција релације југословенске културе и западноевропских културних модела, с једне стране, и словенских култура, с друге стране; в) однос према интеракцији високе и народне културе г) хијерархија

ИВАНА ВЕСИЋ
 КОНСТРУИСАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ

уметничких пракси, и д) удео хришћанског верског наслеђа у друштвеном животу. На основу датих критеријума ауторка је најпре сумарно подвукла специфичности деловања три велике фракције: конзервативне, либералне и левичарске. Указала је на њихов програм, културне и уметничке институције посредством којих су њихови следбеници јавно иступали, часописе и друга гласила у којима су својим написима, расправама и полемикама утицали на јавно мњење, обликујући, сходно полазиштима својих групација, српски/југословенски културни идеал.

Својеврсна разрада постављених фракцијских разлика и понирање у конкретне показатеље јасно профилисаних идеолошких оријентација спроведени су у наредном поглављу (с насловом: *Активностии њојединачних фракција у југословенском јавном њољу њококом две еџане*, стр. 107–188), у којем је ауторка деловање културних посленика свих профила, укључујући и композиторе, музичке стручњаке и критичаре, пратила током две историјским догађајима оделите фазе: од настанка заједничке југословенске државе до успостављања монарходиктатуре 1929, и од Шестојануарске диктатуре до почетка Другог светског рата 1941. године.

Разлике у идејној кохерентности фракција, неуједначена укљученост њихових представника у јавне активности и, генерално узев, дивергентни приступ јавном простору и слободи деловања, с правом су определиле др Ивану Весић да за прву временску етапу веже синтагму „процес поларизације“. Како су у тој фази у јавној културној сфери високу позицију заузели представници либералне фракције, експоненти у то време водећег часописа – *Српској књижевној гласила* и Удружења пријатеља уметности *Цвијетиа Зузорић*, уз следбенике конзервативне фракције, ауторка је њиховом активностима посветила највише простора. У вези с делатношћу „либерала“ констатовала је да су њихови експоненти у великој мери заступали заједничка идејна полазишта, с циљем зближавања југословенских народа и обликовања јединствене југословенске културе и уметности, да су делили благонаклоност према западноевропском културном коду, те да су имали флексибилан однос према савременим уметничким тенденцијама, док су у мањој мери неговали идеју свесловенства и заступали уверење о позитивним ефектима уплива словенског елемента на југословенски културни идентитет. Премда у контексту либералне идеолошке позиције помиње удео Милоја Милојевића као водеће личности међу музичарима, пажњу заинтересованог читалаца загибања на пољу музике, изазвана упливом друштвене моћи истакнутих појединаца, ауторка је испровоцирала, одложивши критички осврт за даљи ток излагања. (Поменула је, наимае, познате податке у вези с Милојевићевим утицајем на програмску оријентацију како *Српској књижевној гласника*, тако и Удружења *Цвијетиа Зузорић* у домену музике, његову супервизију концертних репертоара при Народном конзерваторијуму и протежирање Универзитетског камермузичког удружења *Collegium musicum*, наспрам других извођачких ансамбала у престоници, место сталног музичког критичара и у дневном листу *Полићика*, али је изостала објективна оцена његовог стварног учинка.)

Идеје о свесловенској повезаности, које су добиле на значају у јавним дискурсима и активностима либералних и конзервативних група током 1924. године, на страницама часописа *Мисао* и *Српски књижевни гласник*, др Ивану Весић је

детаљно протумачила на основу написа „либерала“ Јована Цвијића „конзервативаца“ Милоша Ђурића и Владимира Велмар-Јанковић. Пружила је, такође, продоран поглед на акције које су водиле зближавању Југословенског соколског савеза с организацијама сличног устројства и програма у Чехословачкој и Пољској, и још подробније описала догађаје које су под заставом свесловенства обележили југословенски музички живот у периоду од 1924. до 1929, када су, подједнако и у Загребу и у Љубљани, као и у Београду, покренуте сарадње с националним музичким удружењима из Чехословачке, Бугарске и Пољске, и штампани драгоцени прилози о појединим словенским музичким традицијама у часописима *Jugoslavenski muzičar* и *Nova muzika*. Премда ауторка помиње организовање јавних предавања о музици и музичарима из „словенског света“, као и афирмативне приказе и критике гостујућих ансамбала у југословенским градовима, конкретни подаци, имена предавача, теме и одабрани примери најуспелијих извођења су изостали су из главног текста, иако је др Ивана Весић у напоменама пружила читаоцу могућност да се у њеним сопственим радовима подробније упозна с поменутих темама. Празнина у опису макар главних акција и остварених резултата остала је и иза помена важних удружења каква су Југословенско-чехословачка лига, Пољско-југословенски клуб и Југословенско-бугарска лига, што је разумљиво с обзиром на чињеницу да систематска истраживања тих удружења нису предузета.

Нестанак унутарфракцијских струја, учвршћивање, односно слабљење одређених фракција у другој етапи међуратног раздобља, др Ивана Весић је довела у везу с процесом поларизације у југословенском друштву. С обзиром на то да је Шестојануарски програм обухватио чак и идејно супротстављене фракције, какве су нпр. либерална и конзервативноауторитарна, ауторка је у овом потпоглављу анализу усмерила не ка идејно-делатним међуфракцијским разликама, већ ка различитим методама у реализацији постављених задатака у јавној сфери. С тим у вези је у оквиру пет мањих тематских целина обрадила најпре појаву доминације конзервативне фракције, и у њој издавајуће радикалне деснице – мистичнорелигиозне струје, затим околности које су водиле заостравању унутарфракцијских левичарских групација и конституисање „левог музичког фронта“, да би напослетку сумирала последице поларизације по фракцијске односе. У жељи да зацртани методолошки правац доследно и крајње савесно испрати, ауторка се у корист свеобухватног приказа друштвене и културне мисије различито усмерених организација, попут поменуте Народне одбране или женских удружења, али и појединих личности као што су ликовни критичар Сава Поповић и књижевни критичар Владимир Вујић, па и експоненти мистичнохришћанске групације, задржала на различитим расправама и темама, чиме је фундирала контекст у оквиру којег ће се, у наредним поглављима, усмерити искључиво на процес конструкције српске/југословенске музичке традиције. Наиме, колико год да је природа релација у јавном пољу у другој фази међуратне југословенске државе наметнула проблемску концепцију, извесно је да музика није ни изблиза имала сличан третман у дивергентним идејним програмима и спроведеним активностима фракција и фракцијских струја.

ИВАНА ВЕСИЋ
 КОНСТРУИСАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ

Др Ивана Весић је документовано показала да је значај музике у креирању идентитета „нове“ југословенске нације био препознат преваходно у оним групама у којима су се у већем броју на окупу нашли сами музичари, посебно они који су стекли завидне позиције у друштвеном систему или, пак, они који су репутацију стекли као својеврсни „дисиденти“, делујући из сенке. У целини гледано, кључни ангажман музичара и музичких стручњака био је усмерен у правцу музичке едукације и просвећења ширих народних слојева, институционализовању музичког образовања и истраживања музичког фолклора, као и јачању друштвене позиције музичких стваралаца. Из потребе приближавања музике ширим народним масама, констатује др Ивана Весић, проистекла је појава израженијег музичког аматеризма; више него раније, приступило се формирању оркестара и певачких друштава, очувању извођачке традиције на народним инструментима, а својеврсни продор доживела је и област етноко-реологије.

Према броју агилних композитора и музичких стручњака „левица“ је изнедрила своје музичко крило. На зачељу су се, координисаним акцијама, нашли чланови и симпатизери Комунистичке партије Југославије: Војислав Вучковић, Драгутин Чолић, Павле Стефановић, Стана Рибникар и други, на првом месту прашки ђаци међу композиторима, који су, према исцрпним показатељима које наводи др Ивана Весић, креирали музичку стварност у складу с јасно декларисаним поставкама марксистичке теорије уметности. Ауторка је дала целовит приказ ставова на којима је почивала уређивачка политика музичког часописа *Zvuk*, али и оних које су у чланцима о музици левичари прокламовали, пласирајући их у јавност путем часописа *Naša stvarnost, Umetnost i kritika, Млада култура*, посредством јавних предавања или, просто, осмишљавајући концепцију рада и учествујући у водећим структурама институција у којима се бављење различитим видовима музичког извођаштва подразумевало (мисли се на Коларчев народни универзитет и Академско позориште Универзитета у Београду у чијем је раду активно суделовао Вучковић; затим, на хорску и позоришну секцију УРУГ *Абрашевић*, у којима су се истакли Стефановић и Чолић; али и на Удружење пријатеља славенске музике и др.).

Ауторка је поглавље о времену поларизације фракцијских идеологија и месту музике у њему завршила сравњивањем различитих иницијатива и деловања у правцу антимарксистичке и антифашистичке пропаганде, у којој су се, такође с различитих позиција и уверења, нашли и припадници конзервативних, либералних и левичарских кругова. У вези с годинама непосредно пред почетак избијања рата др Ивана Весић је пажњу усредредила на најагилнија удружења: Народну одбрану, Удружење пријатеља славенске музике и Удружење научника, уметника и писаца, потом на програм рада Коларчевог народног универзитета, Удружења пријатеља уметности *Цвијета Зузорић*, УРУГ *Абрашевић*, а нарочито на програмску схему Радио Београда. С тим у вези изнела је низ, за будућа мултидисциплинарана проучавања корисних и музикологију умногоме нових података о активностима свих познатих музичара, и то не само са српског, већ с читавог југословенског простора. Није, такође, пропустила да сумира податке

које су пружили, у датом тренутку, најчитанији листови и часописи, исцртавајући с великом поузданошћу кључне тематске линије које су се нашле на страницама часописа *Идеје*, *Српски књижевни гласник*, *Славенска музика*, *Музички гласник*, *Сјуденић/Београдски сјудент/Наш сјудент/Нови сјуденић*, *Нова смена*, *XX век* и др. И у овом случају, у виду је имала многобројне написе, који о конструкцији југословенског културног модела речито сведоче (илустрације ради, вредно је бар пописати имена еминентних представника ондашње интелектуалне елите, из чијег су пера настали текстови које је др Весић обрадила: Јован Ђорђевић, Живојин Балугџић, Марко Селесковић, Ксенија Атанасијевић, Милош Црњански, Душан Матић, Јован Ђорђевић, уз, наравно, списе музичара Војислава Вучковића, Предрага Милошевића, Миховила Логара, Антуна Добронића, Косте П. Манојловића, Петра Коњовића, Славка Остерца, Стевана Христића и др.).

У завршном поглављу, под називом *Фракције особености у процеси конципирања српске музичке традиције*, др Ивана Весић је издвојила неколико упоришних тачака с којих је испратила на који је начин конструкција српске и југословенске музичке традиције добила теоријско појашњење у наративима о различитим музичким темама. Треба рећи да јој у центру пажње нису били генеза одређених становишта, нити утицаји под којима су обликовани естетички и теоријски ставови музичара, композитора, музичких активиста и критичара, припадника идеолошки опонентних група, твораца музичких наратива. Из видокруга су јој изостали и специфични поетички, естетички и идеолошки постулати главних креатора различитих музичких програма, будући да ова тема излази из основног тока реконструкције контура музичког програма, чијим је спровођењем требало досегнути до одговарајућег музичког идеала.

Опредељеност музичара за идеју југословенства и/или српства, југословенску и/или западноевропску, комерцијалну – популарну и/или високу културу, фолклор и/или високу уметност, за удео православног хришћанског наслеђа или атеистичког уверења у обликовању животних ставова новог човека југословенске заједнице и друштвено прихватљивог националног идеала, др Ивана Весић је конзистентно представила написима представника конзервативне, левичарске и либералне, као и у оквиру ње издвојене индивидуалистичке групе. Важно је истаћи да је критичким читањем, укрштањем уочених теза и њиховим међусобним поређењем обезбедила нов приступ српској и југословенској музичкој историографији. Констатовала је, наиме, особености у оно време присутних музичких политика, њихово вредновање, понудила је луцидне закључке у вези с тим на који су начин примат добијали одређени музички посленици, па и њихова дела, који су извођачки ансамбли, па и музички жанрови били протежирани, на који су начин ствараоци из српске/југословенске музичке прошлости, баш као и поједини савременици задобијали титулу носилаца националног музичког канона. Ауторка је објективно указала и на дистинктивне ставове у вези с организационим питањима унутар музичких институција, репертоарском политиком, приступом проучавању и очувању музичког наслеђа, најзад, утицајима водећих институција у којима се музика изразитије неговала на шире схваћено културно поље.

ИВАНА ВЕСИЋ
КОНСТРУИСАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ

У завршном осврту на музички програм засебних фракција и теоријске и емпиријске импликације још једном се, не сасвим оправдано, осврнула на добијене резултате, премда би било делотворније да их је сама „лоцирала“ у односу на оно што је задуго пре њиховог сабирања у корице књиге чији је творца у српској и југословенској музикологији представљало празнину. Ако се изузме то да је због постављене структуре студије, на махове др Ивана Весић морала да се врати на поједине, претходно већ изнете податке, те да су одређене информације у напоменама излишне, попут кратких биографских података чак и просечно обавештеном читаоцу познатих културних посланика међуратне државе, или, пак, да је из настојања да „убрза“ разумевање ток анализе, важне информације оставила у фуснотама, иако им је место управо у главном тексту и сл., суштинска мањкавост њеног наратива јесте суздржаност да се у предузетом, преобимном истраживачком раду макар назначи сопствена заслуга и добијени резултати недвосмисленије истакну. С правом треба нагласити да је реч о студији од међународног научног значаја, с обзиром на то да ће у њој савесни истраживачи у будућим сопственим корацима засигурно поменути инспирацију коју им је у истраживачкој радозналости књига др Иване Весић покренула. Њена монографија ће, несумњиво, постати незаобилазно штиво за све оне који настоје да јасније сагледају и темељније проникну у уметничке појаве које су не само пратиле, већ су као саставни део биле уграђене у процес настанка друштвеног, политичког и националног интегритета народа који су се уједињени нашли у границама Краљевине СХС/Југославије.

Весна Сара Пено.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Insti-
tute of Musicology SASA / главни и одговорни
уредник = editor-in-chief Александар Васић. - 2001,
бр. 1- . - Београд : Музиколошки институт САНУ,
2001- (Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских
језика. - Друго издање на другом медијуму:
Музикологија (Online) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
